THE NEW JOURNAL.
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario.
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1913

לזכרון א גרויסען פיהרער

חיינט איז כ׳ תמוז — א טאג פון גרויסער באדייטונג אין דער נייער אידישער געשיכטע.

יאהרען זענען שוין אוועק זיים דר. הערצל איז טויט, אבער זיין נאמען איז נאך אלץ יענע קראפט וואס באלעבט און באזעלט די גאנצע ציוניסטישע באוועגונג.

ניט איבערנאכט ווערט א פאלק באפרייט, אפטמאהל נעהמען יאהרהונדערטער ביז וואנען עס ווערט פארווירקליכט, אבער די גאנצע צייט דיענען די גרויסע העלדען אלס קוואל פון באגייסטערונג די פאלקס־באפרייער, די יענע וועלכע זענען געקומען נאך די העלדען.

און אזוי איז עס אויך אין אונזער באפרייאונגס־געשיכטע, וואו די פערזענליכקייט „הערצל" באגייסטערט די אלע, וועלכע שטעהען ביים רודער פון דער אידישער נאציאנאלער באוועגונג.

און ניט אומזיסט וועט היינט דער שעפער פונ׳ם מאדערנעם ציוניזם, געדענקט ווערען איבער דער גאנצער אידישער וועלט, איבעראל וואו עס קלאפען וואר־עס אידישע הערצער, און וואו עס צירקולירט היים אידיש בלוט אין די אדערען.

און היינט וועט א קינד א פאטער פרעגען, ווער עס איז געווען די פערזאן וועמען דאס אידישע פאלק דערמאהנט היינט, זאל ער דעם קינד דערצעהלען אונזער גאנצע באפרייאונגס־געשיכטע, ווי פון פארטידער און ליידען ווילען מיר ווידער א נארמאל פאלק ווערען, ווי מיר ווילען די אויסגעטריקענטע ביינער איפלעבען, און אז א נייער לעבענס־גייסט איז שוין אין זיי אריינגעבלאזען געווארען.

א דאנק דר. הערצל.

וויכטיגע פאסירונגען פון דער וואך

אין וויידער איז אנוועק א וואך פון וויכטיגע פאסירונגען אין דער פאליטישער וועלט. וואוהין, צו וועלכען לאנד, דאס מענשליכע אויג זאל זיך ניט ווענדען — איבעראל איז עס ניט אין קיין פארגליווערטען צו־שטאנד, נאר עס ברויזט און קאכט מיט וויכטיגע ענדערונגען אינ׳ם לעבען.

אט איז שוין געווען שטיל מיט די רוסיש־ענגלישע באציהונגען, און עס האט אויסגעוויזען, אז צווישען די ביידע לענדער וועט איינגע־שטעלט ווערען א נארמאלע לאגע. אבער מיט אמאהל איז עס געקומען צו אן איבעראיים א דאנק די כינעזישע פאסירונגען. די לעצטע פאסירונגען האבען ניט נאר געבראכט צו דער שוועל פון א ברוך צווישען ענגלאנד און רוסלאנד, נאר ווי אנדערע ווילען אויך האבען, האבען די כינעזישע אומ־רוהען אויך אריינגעגעבען ביי בלוט דעם דריטען אינטערנאציאנאל, וועל־כער זאל זוכען דורך די העצעס געגען ענגלאנד אין אזיע, אנצוצינדען א נייעם מומעל. וואס זאל אויך ארומנעהמען איראפע. די קארעספאנדענ־טען וועלכע טיילען מיט וועגען דעם, שטיצען זיך אויף עדעס, וואס זינאזי־יעוו האט צוגעשיקט א שריפט צו דער נייער עקזעקוטיווע פון דער דריטער קאמוניסטישער פארטיי, אין וועלכער ער זאגט: —

„די לאנגע קריעג אין מאראקא, די ענטוויקלונג פון דער פרייהייטס־באוועגונג אין כינע, די פאסירונגען אין בולגאריען, די וואקסענדע אר־בייטסלאזיגקייט אין גרויס בריטאניען, דער פינאנציעלער קריזיס אין פראנקרייך, די ערזיעהלונג פון הינדענבורג׳ן אלס פרעזידענט אין דייטש־לאנד — די אלע אומשטענדען צייגען דעם פארשריט פון דער אנקומענדער רעוואלוציע, וועלכע קומט לאנגזאם, אבער זיכער, אין דער קאפיטאליס־טישער וועלט".

און אפשר אין דעם ליכט פון אזעלכע ווערטער דארף באטראכט ווערען אויך דאס, וואס פון זשענעוא איז ארויסגעלאזען געווארען א רוף צו באקעמפען דעם דריטען אינטערנאציאנאל, און עס איז באשאפען גע־ווארען אן ארגאניזאציע פון אנטי־באלשעוויסטישע גרופען אין 21 לענדער, וועלכע האבען אנטערגעשריעבען דעם אויפרוף.

די גאנצע זאך איז דערווייל נאך ניט קלאהר, אבער איינס באווייזט דאס צווייטע. מעגליך אז די דאזיגע נייע ארגאניזאציע איז גאר א מאס־קע פאר די צוברעקלטע צאריסטישע און אנדערע פינסטערע כחות.

און ביי אזעלכע אומשטענדען, וואו פאר א ראליע שפיעלט שוין דערביי וועגן אכצעהן לענדער, און דייטשלאנד די גיינצעהנטע, האבען לעצטע וואך אונטערגעשריבען דעם אפמאך פאר קאנטראלירען דעם האנדעל מיט וואפען. ווען פון פיעלע פלעצער ווערט געצייגט צו דעם, צו פארוואנדלען אלעס אין א וואולקאן — וואס קען דאס שוין הילפען.

אזוי איז יעצט די אייראפייאישע פאליטיק, און דאס מיינט דאך די גאנצע וועלט־פאליטיק אין אן אומזיכערען צושטאנד. אין א מצב פון שפעקולאציע.

און אזוי איז עס אויך ביי אונז אין קאנאדע, וואו אלעס שפעקו־לירט יעצט ארום דער פראגע פון די קומענדע פעדעראלע וואהלען.

* * *

ווען פרעהט זיך א קבצן ווען מען לאזט איהם צוריק.

האט זיך דאס רומענישע אידענטום לעצטע וואך געפרעהט מיט דעם, וואס די רומענישע רעגיערונג האט זיי פארשפראכען עמאנסיפאר־לייכטערונג בנוגע דעם בילדונגס־געזעץ. און די אונגאריש אידען האבען זיך געפרעהט, וואס די אונגאריש־אידישע סטודענטען, וועלכע מוזען פאר־לאזען אונגארן, קומען כאטש אן אין אויסלענדישע אוניווערזיטעטען. מען האט זיך געפרעהט מיט דעם וואס 74 אונגאריש־אידישע סטודענטען האב־בען אין אויסלאנד באקומען זייערע דאקטאר־דיפלאמען.

געפרעהט האט מען זיך אויך אין פוילען, אבער די פרייד איז אביסעל צושטערט געווארען פון די ענדעקעס און זייער גאנצע אנטיסעמי־טישע פרעסע, וועלכע זוכט נאך אלץ חטאים אויף אידען.

און אז מען זוכט געפינט מען. האט מען מאקע לעצטע וואך אויס־גענומען, אז די פוילישע אידען זענען צופיעל פארטראטען אין דאס פאר־סי. צוויי מאל אזוי פיעל וויפיעל דער פראצענט פון דער אידישער באב־פעלקערונג פארלאנגט.

אויף ווער ווייסט וואס פוילישע אנטיסעמיטען קענען נאך אויסגע־פינען. אויף זוכען חטאים אויף אידען צייגען זיי זיך דאך ארויס צו זיין גרעסערע כריות, ווי צו פארוואלטען מיט פוילען.

אין דער ביכער וועלט.

(ליטעראַרישע נאָטיצען)

פון א. ה.

"THE STORY OF IRVING BERLIN," by Alexander Woolcott. G. P. Putnam's Sons, New York and London, 1925.

"THE WOMEN'S GARMENT WORKERS," by Louis Levine, Ph.D. Published by B. W. Huebsch, New York, 1924.

"STRANGER THAN FICTION," a short history of the Jews, written and illustrated by Lewis Browne. The MacMillan Company, 1925.

אויב אויס׳ן אידישען ביכער־מארק ערשיינען ניט לעצטענס קיין נייע אויס־גאבען, זענען אבער לעצטענס ערשיענען א גאנצע רייהע ווערק אין דער ענגלישער שפראך, וועלכע באהאנדלען אידישע טעמעס, אדער זיי האבען גרויס שייכות מיט אידען.

אין דער גאנצער פרעסע קאבט יעצט מיט דער סענזאציע ארום דער בערלין־מעקעי ליעבעס אפערע. די וואס ווילען זיך נעהענטער באקענען מיט דער פערזאן בערלין, האבען יעצט א געלעגענהייט רודך בערלינס ביאגראפיע „דהי סטארי אף אוירווינג בערלין", געשריבען פון אלעקסאנדער וואולקאט, און ארויסגעגע־בען פון דעם גרויסען פארלאג רושי. פ. פוטנעם׳ס סאהנס, ניו יארק און לאנדאן.

אוירווינג בערלין — נאציע אמעריקע זינגט זיינע ליעדער, אבער וויפיעל ווייי־סען ווענען דעם דאזיגען קינד פון דער ניו יארקער איסט סייד, אז ער האט אפילו קיינמאל קיין מוזיקאלישע בילדונג ניט באקומען, אז אלס קליין קינד, האט ער שוין נעמוזט ווערען א "ניוס באי", וואלנערענדיג זיך שפעטער אויף דער באווערי אין „טשיינגטאון", אז ביז וואנען ער האט דערגייכט בראדוויי, האט דאס דאזיגע אינגעל פונ׳ם חזן ניט וועניג נעמוזט דורכמאכען.

און דאס דאזיגע אינגעל, אויף וועמען האט זיך אין אנהויב ניט געוואלט אומקוקען, האט גאנץ אמעריקע שפעטער געזונגען זיינע ליעדער "מאי וואיף ז׳נאן מו דהי קאנטרי, הודיי, הודיי," און אנ־דערע.

זיין ביאגראפער א. וואולקאט מערקט אויך אן דאס אידישע אין זיינע מעלא־דיען — און וויפיעל ווייסען דען אז אזירווינג בערלין איז דאס אידישע עמי־גראנטען־אינגעל. אויז באלין, וועלכער איז געקומען אלס קינד מיט זיינע אריבע עלטערען, און זיך באזעצט אויף דער ניו יארקער איסט סייד.

* * *

א בוך וואס מען קען נאר באדרערען, ווארום ער איז ניט ערשיענען אין אידיש, איז די געשיכטע פון דער קלאוסמאכער יוניאן, וועלכע איז לעצטענס ערשיענען אין דער ענגלישער שפראך.

אויף דער קליווילאנדער קאנווענשאן פון דער יוניאן אין 1922, איז באשלאסען, געווארען ארויסצוגעבען אזא געשיכטע, און דאס בוך איז דער רעזולטאט פון דעם באשלוס.

עס איז א ווערק פון 600 זייטען, און הויבט אן מיט דער צייט ארום דעם סוף פונ׳ם 18־טען יאהרהונדערט, ווען פרוויען האבען נאך נעמאכט אליין זייערע קליידער, און פארהאנדעלט סיסטעמאטיש די ענטוויקלונג פון די ענטשטעהונג פון דער פרוויען־קליידער אינדוסטריע פאר דער גאנצער צייט ביז׳ן היינטיגען טאג.

א יום מיט ווערטפולע מאטעריאלען ענטהאלט די דאזיגע אויסגאבע, און מען דארף נאר ווייסען, אז די טוער פון דער „אינטערנעשנאל" זאלען ווי אכשנאל־סטען זעהן ארויסצוברענגען א אידישע בעארבייטונג פונ׳ם דאזיגען ווערטפולען בוך.

* * *

ה. רזש. וועלס האט באוויזען אנצער שרייבען די גאנצע וועלט־געשיכטע אין איין באנד, און יעצט האבען מיר שוין אויך אן איין־באנדיגע אידישע געשיכטע אין ענגליש אינ׳ם ווערק פון לואיס בראון „סטרענדשער דהען פיקשאן".

פארשטעהט זיך אז אין א געשיכטע פון ארום 400 זייטען פון וועלכע פיעלע זענען פארגומען מיט אילוסטראציעס, דארף מען ניט ערוואר־טען קיין צופיעל דע־טאלען. דערפאר אבער איז עס געשריבען נאנץ לעבעדיג און ניט דעם לעזער אן אל־געמיינעם איבערבליק איבער אונזער גע־שיכטע, און אזוי גערופענעם "ביודרס־אי וויי".

די קליינע געשיכטע האט אויף די מעלה, וואס זי איז ניט געשריבען אויף א טראדיציאנעלען אופן, נאר אויף א ווי־סענשאפטליכען, מענען דארטען אויף ארויסגעזאגט ווערען מיינונגען מיט וועל־כע מען קען ניט פולשטענדיג איינשטי־מען.

דאס בוך וואס האט אויף אין זיך א סך געוואגטקייט, איז געווידמעט דעם אנ־דענקען פון דעם פארשטארבענעם גאט־הארד דייטש.

* * *

וועגען א רייהע אנדערע אויסגאבען פון אינטערעס פארן אידישען לעזער — אין אונזערע קומענדע נאָטיצען.

דר. הערצל׳ס ציוניזם

פון ה. לאזאַרעסקאַ.

דר. הערצל איז ניט געווען דער ערש־טער ציוניסט. ניט ער איז געווען דער באשעפער פון דער ציוניסטישער אידעע. די אידעע פון ציוניזם איז אזוי אלט ווי דאס אידישע פאלק אליין.

נאך מעהר, ציוניזם איז געווען דער פאמע יסוד פון דער געבורט פון דעם אי־דישען פאלק.

אין בראשית קאפיטעל 15 געפינען מיר אז גאט האט געזאגט צו אברהם אבינו, אז ער האט געגעבען דאס לאנד כנען צו זיינע קינדער. — לזרעך נתתי את הארץ הזאת, מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת. — צו דיינע קינדער האב איך געגעבען דאס דאזיגע לאנד פון מייך מצרים ביז צום גרויסען טייך פרת.

און ווען אברהם שיקט זיין עלטס־טען דיענער צו נעהמען א ווייב פאר יצחק, זאגט ער איהם אז ער זאל נעהמען א ווייב פונ׳ם לאנד וואו ער, אברהם, איז געבוי־רען, ווייל גאט האט צו איהם גערעדט און געשווארען: לזרעך אתן את הארץ הזאת (בראשית כד.)

צו משה רבינו זאגט גאט: וגם הקמתי את בריתי אתם (אברהם, יצחק און יעקב) לתת להם את ארץ כנען א. ז. וו. (שמות, וארא יד.)

דאס לאנד כנען, די פאלעסטינע פון היינט, ארץ ישראל, ציון, איז געווען פאר־באריים פאר אידען נאך איידער זיי האב־בען זיך ענטוויקעלט אלס א פאלק.

ציוניזם איז געווען דער קוואל פון לעבען און דאס עקזיסטענץ פון דעם אי־דישען פאלק אין אלע צייטען פון זיין לאנגער און וואונדערבארער געשיכטע.

די עראבערונג פון ארץ ישראל, די אפטע מלחמות אין דער צייט פון דעלבסט־שטענדיגקייט, די העלדישע מלחמות פון די מאקאבעער און נאכהער פון בר כוכבא מיט די אומגעהייערע קרבנות וואס זיי האבען געבראכט זיינען געשעהן צוליעב דער אידעע פון פראי־ציון. ציוניזם.

די אידישע קולטור, געזעצגעבונג, ווי אויך די גאנצע ליטעראטור אין ארץ ישראל און שפעטער אין גלות זענען בע־איינפלוסט און געשאפען געווארען אויפ׳ן יסוד פון ליעבע צו ציון. — ציוניזם.

ר. יהודה הלוי׳ס פאעמען, די שעהנ־סטע וואס א פאעט האט ווען געשריבען, זיינען אין דער וועלט אויף אייביג פארבליי־בען א מאנומענט פון ליעבע און בענק־שאפט צו ציון.

דער רמב״ם האט געלעבט און גע־שטרעבט פאר דער ציון אידעע.

ר׳ יוסף נאססיס, דיוק פון נאקסאס, האט צו דער ענדע פון פופצעהנטען יאהר הונדערט, מיט דער צושטימונג פון די סולטאנען סאליימאן און סעליים, זאגאר נעמאכט אן עהרליכען פארזוך צוריק צו באוועגען דאס אידישע פאלק אין ארץ ישראל.

אין אכצעהנטען יאהר הונדערט, ערשיינען אויפלבע פערזענליכקייטען ווי דר. לעא פינסקער, מאזעס העסס, משה לייב לילענבלום און אזוי ווייטער וועלכע, דורך שריפטן און ווארט פראפאגאנדירען די אידעע פון ציוניזם אלס דער איינציגער מיטעל צו לעזען די אידישע פראגע. עס ווערט געגרינדעט די ארגאניזאציע פון די חובבי ציון, דר. פינסקערס "אויטא עמאנ־ציפאציאן" ענטהאלט אין זיך כמעט די זעלבע געדאנקען ווי דר. הערצל׳ס "יודענ־שטאט".

משה מאטעפיארע האט אויך גע־דענקט אז די אידישע פראגע קען נאר גאר לייזט ווערען דורך פאלאניזירען אידען אין ארץ ישראל.

באראן עדמונד ראטשילד, האט זאנאר נעטאן פראקטישע ציוניסטישע ארבייט אין ארץ ישראל.

ווי מיר זעהען איז ציוניזם ניט קיין נייע זאך, ציוניזם איז תמיד געווען די הויפט אידעע, די טרייב קראפט פון וועל־כען „זיין" ביים אידישע פאלק פון זיין געבורט ביז צו אונזער צייט.

און דאך האט דר. הערצל באשאפען א נייעם ציוניזם, א פאליטישען ציוניזם, אויב איהר ווילט, וואס האט ארומגענו־מען אויפגעטרייסעלט די גאנצע וועלט. זיין ציוניזם האט געווענט. האט געווענט אידען צום לעבען און נוים צום חוב. זיין ציוניזם איז געווען ווי א באלזאם, פרישע בלום אין דעם שוואכען אידישען קערפער און האט אויסגעגעבען אידישען מוט, אויסגעגעבען אן אייביג פארבליי־בען א מאנומענט פון ליעבע און בענק־שאפט צו ציון.

דער רמב״ם האט געלעבט און גע־שטרעבט פאר דער ציון אידעע.

ר׳ יוסף נאססיס, דיוק פון נאקסאס, האט צו דער ענדע פון פופצעהנטען יאהר הונדערט, מיט דער צושטימונג פון די סולטאנען סאליימאן און סעליים, זאגאר נעמאכט אן עהרליכען פארזוך צוריק צו באוועגען דאס אידישע פאלק אין ארץ ישראל.

אין אכצעהנטען יאהר הונדערט, ערשיינען אויפלבע פערזענליכקייטען ווי דר. לעא פינסקער, מאזעס העסס, משה לייב לילענבלום און אזוי ווייטער וועלכע, דורך שריפטן און ווארט פראפאגאנדירען די אידעע פון ציוניזם אלס דער איינציגער מיטעל צו לעזען די אידישע פראגע. עס ווערט געגרינדעט די ארגאניזאציע פון די חובבי ציון, דר. פינסקערס "אויטא עמאנ־ציפאציאן" ענטהאלט אין זיך כמעט די זעלבע געדאנקען ווי דר. הערצל׳ס "יודענ־שטאט".

משה מאטעפיארע האט אויך גע־דענקט אז די אידישע פראגע קען נאר גאר לייזט ווערען דורך פאלאניזירען אידען אין ארץ ישראל.

באראן עדמונד ראטשילד, האט זאנאר נעטאן פראקטישע ציוניסטישע ארבייט אין ארץ ישראל.

ווי מיר זעהען איז ציוניזם ניט קיין נייע זאך, ציוניזם איז תמיד געווען די הויפט אידעע, די טרייב קראפט פון וועל־כען „זיין" ביים אידישע פאלק פון זיין געבורט ביז צו אונזער צייט.

און דאך האט דר. הערצל באשאפען א נייעם ציוניזם, א פאליטישען ציוניזם, אויב איהר ווילט, וואס האט ארומגענו־מען אויפגעטרייסעלט די גאנצע וועלט. זיין ציוניזם האט געווענט. האט געווענט אידען צום לעבען און נוים צום חוב. זיין ציוניזם איז געווען ווי א באלזאם, פרישע בלום אין דעם שוואכען אידישען קערפער און האט אויסגעגעבען אידישען מוט, אויסגעגעבען אן אייביג פארבליי־בען א מאנומענט פון ליעבע און בענק־שאפט צו ציון. — ציוניזם.

ר. יהודה הלוי׳ס פאעמען, די שעהנ־סטע וואס א פאעט האט ווען געשריבען, זיינען אין דער וועלט אויף אייביג פארבליי־בען א מאנומענט פון ליעבע און בענק־שאפט צו ציון.

דער רמב״ם האט געלעבט און גע־שטרעבט פאר דער ציון אידעע.

ר׳ יוסף נאססיס, דיוק פון נאקסאס, האט צו דער ענדע פון פופצעהנטען יאהר הונדערט, מיט דער צושטימונג פון די סולטאנען סאליימאן און סעליים, זאגאר נעמאכט אן עהרליכען פארזוך צוריק צו באוועגען דאס אידישע פאלק אין ארץ ישראל.

אין אכצעהנטען יאהר הונדערט, ערשיינען אויפלבע פערזענליכקייטען ווי דר. לעא פינסקער, מאזעס העסס, משה לייב לילענבלום און אזוי ווייטער וועלכע, דורך שריפטן און ווארט פראפאגאנדירען די אידעע פון ציוניזם אלס דער איינציגער מיטעל צו לעזען די אידישע פראגע. עס ווערט געגרינדעט די ארגאניזאציע פון די חובבי ציון, דר. פינסקערס "אויטא עמאנ־ציפאציאן" ענטהאלט אין זיך כמעט די זעלבע געדאנקען ווי דר. הערצל׳ס "יודענ־שטאט".

משה מאטעפיארע האט אויך גע־דענקט אז די אידישע פראגע קען נאר גאר לייזט ווערען דורך פאלאניזירען אידען אין ארץ ישראל.

באראן עדמונד ראטשילד, האט זאנאר נעטאן פראקטישע ציוניסטישע ארבייט אין ארץ ישראל.

ווי מיר זעהען איז ציוניזם ניט קיין נייע זאך, ציוניזם איז תמיד געווען די הויפט אידעע, די טרייב קראפט פון וועל־כען „זיין" ביים אידישע פאלק פון זיין געבורט ביז צו אונזער צייט.

און דאך האט דר. הערצל באשאפען א נייעם ציוניזם, א פאליטישען ציוניזם, אויב איהר ווילט, וואס האט ארומגענו־מען אויפגעטרייסעלט די גאנצע וועלט. זיין ציוניזם האט געווענט. האט געווענט אידען צום לעבען און נוים צום חוב. זיין ציוניזם איז געווען ווי א באלזאם, פרישע בלום אין דעם שוואכען אידישען קערפער און האט אויסגעגעבען אידישען מוט, אויסגעגעבען אן אייביג פארבליי־בען א מאנומענט פון ליעבע און בענק־שאפט צו ציון.

דער רמב״ם האט געלעבט און גע־שטרעבט פאר דער ציון אידעע.

ר׳ יוסף נאססיס, דיוק פון נאקסאס, האט צו דער ענדע פון פופצעהנטען יאהר הונדערט, מיט דער צושטימונג פון די סולטאנען סאליימאן און סעליים, זאגאר נעמאכט אן עהרליכען פארזוך צוריק צו באוועגען דאס אידישע פאלק אין ארץ ישראל.

אין אכצעהנטען יאהר הונדערט, ערשיינען אויפלבע פערזענליכקייטען ווי דר. לעא פינסקער, מאזעס העסס, משה לייב לילענבלום און אזוי ווייטער וועלכע, דורך שריפטן און ווארט פראפאגאנדירען די אידעע פון ציוניזם אלס דער איינציגער מיטעל צו לעזען די אידישע פראגע. עס ווערט געגרינדעט די ארגאניזאציע פון די חובבי ציון, דר. פינסקערס "אויטא עמאנ־ציפאציאן" ענטהאלט אין זיך כמעט די זעלבע געדאנקען ווי דר. הערצל׳ס "יודענ־שטאט".

משה מאטעפיארע האט אויך גע־דענקט אז די אידישע פראגע קען נאר גאר לייזט ווערען דורך פאלאניזירען אידען אין ארץ ישראל.

באראן עדמונד ראטשילד, האט זאנאר נעטאן פראקטישע ציוניסטישע ארבייט אין ארץ ישראל.

א יום מיט ווערטפולע מאטעריאלען ענטהאלט די דאזיגע אויסגאבע, און מען דארף נאר ווייסען, אז די טוער פון דער „אינטערנעשנאל" זאלען ווי אכשנאל־סטען זעהן ארויסצוברענגען א אידישע בעארבייטונג פונ׳ם דאזיגען ווערטפולען בוך.

* * *

ה. רזש. וועלס האט באוויזען אנצער שרייבען די גאנצע וועלט־געשיכטע אין איין באנד, און יעצט האבען מיר שוין אויך אן איין־באנדיגע אידישע געשיכטע אין ענגליש אינ׳ם ווערק פון לואיס בראון „סטרענדשער דהען פיקשאן".

פארשטעהט זיך אז אין א געשיכטע פון ארום 400 זייטען פון וועלכע פיעלע זענען פארגומען מיט אילוסטראציעס, דארף מען ניט ערוואר־טען קיין צופיעל דע־טאלען. דערפאר אבער איז עס געשריבען נאנץ לעבעדיג און ניט דעם לעזער אן אל־געמיינעם איבערבליק איבער אונזער גע־שיכטע, און אזוי גערופענעם "ביודרס־אי וויי".

די קליינע געשיכטע האט אויף די מעלה, וואס זי איז ניט געשריבען אויף א טראדיציאנעלען אופן, נאר אויף א ווי־סענשאפטליכען, מענען דארטען אויף ארויסגעזאגט ווערען מיינונגען מיט וועל־כע מען קען ניט פולשטענדיג איינשטי־מען.

דאס בוך וואס האט אויף אין זיך א סך געוואגטקייט, איז געווידמעט דעם אנ־דענקען פון דעם פארשטארבענעם גאט־הארד דייטש.

* * *

וועגען א רייהע אנדערע אויסגאבען פון אינטערעס פארן אידישען לעזער — אין אונזערע קומענדע נאָטיצען.

פאר שנעלקייט, פעפ, אויס־דויער, און אלעס וואס מאכט פאר א טשעמפיאן, מוז מען זיין צוגעפאסט.

א קליינע דאזע פון

קאוואה זאלץ

יעדען פריהמארגען.

מאכט אייך צוגעפאסט
האלט אייך צוגעפאסט

20 ס. טינס 20 ס.

800 פערזאן האבען גע־סראנען א פאך־בילדונג ביים ווארשאווער „ארט" לעצטען יאהר

ארום 800 פערזאן, קינדער און דער וואקסענע, האבען אין משך פון לעצטען יאהר געקראָגען א פאך בילדונג. אין די האנדווערקער שולען, אוועונט קורסען און ווארשטאטען פון „ארט". דאס איז צו זעהן פון דעם באריכט, וואס דר. מ. וילבערפארב, דער פיהרער פון דער וואר־שאווער ביורא האט אָפּגעגעבען צום שלום פון דעם פארגאנגענעם לעהר יאהר.

אלע שולען און ווארשטאטען פון „ארט" אין ווארשא זענען לעצטען יאהר אויסגעהאלטען געווארען אויסשליסליך אויף ליטלען פון דער ארגאניזאציע, אהן וועלכע עס איז דרויסענדיגער שטיצע. אין די האנדווערקער שולען פאר דער יו־גענד לערנען זיך ביז 500 שילער אין על־טער פון 14 ביז 18 יאהר. צו דעם נייעם לעהר יאהר האבען זיך רעניסטרירט 6 הונדערט קאנדידאטען, אבער פון זיי האב־בען געקענט אנגענומען ווערען בלויז 125. אין די קורסען פאר דערוואקסענע האבען זיך געלערענט 161 פערזאן. עס איז אינ־טערעסאנט, אז א העלפט פון זיי 82 פערזאן זענען געווען זענען סוחרים, אדער קינדער פון סוחרים, וואס האבען זיך גע־מוזט נעהמען צו א מלאכה. צווישען די באזוכער פון די אוועונט קורסען זענען געווען 12 מיט אקאדעמישער בילדונג און 72 מיט א גימנאזיע בילדונג. אויסער די אוועונט קורסען האט דער „ארט" אויך אָנגעפיהרט ספעציעלע ווארשטאט־טען פאר פארשידענע בעלי מלאכות זיך צו פארפאלקאמען אין זייער פאך. די צאהל פון זיי איז געווען 122.

אין דעם נייערוועהלטען קאמיטעט פון ווארשאווער „ארט" זענען אריין דר. מ. זילבערפארב, פענאטאר קערנער, אינזשעניער גאלדע, אינזשעניר ווייסבערג, פרוי אדין, פרוי דר. עמערסאן און אנ־דערע.

די רעוויזיאָנס קאמיסיע באשטעהט פון סענאטאר ראפאל שערעשעפסקי, דר. קלומעל, סיים דעפוטאט דר. יצחק שיפור, ש. בזלין און אינזשעניער העלער.

פוילישע רבנים פארוואנדעט פון אויטאמאביל עקסידענט

ווארשא, (אימא).

4 פוילישע רבנים, צווישען וועלכע נס האט זיך אויך געפונען דעם גערעד רבינ׳ם א ברודער, זענען דא פארוואונ־דעט געווארען אין אן אויטאמאביל עק־סידענט, ווען זיי זענען געפאהרען פון גער קיין ווארשא. די פארוואונדעטע זע־נען געבראכט געווארען קיין ווארשא, וואו זיי האבען געקראגען זייער ערשטע הילף.

דאס רעכט פון אידען צו קויפען ערד אין פוילען באשטעטיגט

אין דארף וועלקאפאליע ביי וויבערן האט שוין ווי 40 יאהר געוואוינט דער איד דוד פיש מיט זיין פאמיליע. פיש האט געהאט זיינע איינענע 4 מאָרגעס ערד, אויסערדעם האט ער געהאט אין ארענדע א גרעסערע שטיק ערד, פון איי־נענטמיטער פון דעם דארף גראף גאלי־כאָווסקי. די דאזיגע ערד האט ער אראנ־דירט שוין צעהנדליגער יאהרען און זי אליין בעבעבייט. ביז אין יאהר 1914 האט פיש אויף געהאט א קרעטשמע, נאר ענדע פון דעם דערמאהנטען יאהר האט ער די קרעטשמע ליקווידירט און געלעבט נור פון לאנדווירטשאפט. אין יאהר 1921 ווען גראף גאלוכאָווסקי האט פארצעלירט זיין גוט, האט ער די שטרעקע ערד וועלכע פיש האט פון איהם געהאלטען אין אראנ־דע איהם פארקויפט.

די אגראר קאמיסיע פון לעמבערגער ראיאן האט אבער די קניה מכטל געמאכט מיט דעם כאטיוו אז פיש איז א שענקער און די ערד קויפט ער נור צו שפעקולאציע צוועקען. אויף דעם בעשלוס פון דער קא־מיסיע איז דערלאנגט געווארען אן אנ־קלאגע אין הויף פון זעמסקי אמט, נאר דער אמט האט דעם בעשלוס פון דער קאמיסיע באשטעטיגט.

דער ענין איז איבערגעגאנגען אין אדמיניסטראטיווען טריבונאל, פיש איז דערווייל געשטארבען. לעצטענס איז דער פראצעס פארגעקומען אין טריבונאל. אלס פארטרעטער פון פיש׳ס ערשים איז ארויסגעטרעטען דער אדוואקאט דעפוטאט שרייבער, ער האט אנגעוויזען אז ערש־טענס איז אין געזעץ נישטא קיין שום פארבאט פאר א קרעטשמע צו קויפען ערד, צווייטענס איז פיש שוין פון אהר 1914 קיין שענקער ניט געווען. די אלע מאסיווען געגען פיש׳ן זענען נור דורכגע־דרונגען מיט דער אנטיסיעמיטישער טענ־דענץ אז קיין איד זאל קיין ערד ניט קויי־פען.

נאך א בעראטונג פון דעם טריבונאל וועלכע האט געדויערט אנדערטהאלבען שעה איז ארויסגעגעבען געווארען, אז דער באשלוס פון דער קרייז קאמיסיע ווי אויף פון דעם הויפט זעמסקי אמט ווערען דערום סאקאסירט.

די דאזיגע ענטשיידונג פון דעם טרי־בונאל האט אן אויטיגע פרינציפיעלע בע־דייטונג פאר די פיעל אידען, וועלכע מען האט אין דער לעצטער צייט ניט ערלויבט צו קויפען ערד נור דערפאר וואס זיי זע־נען אידען.

(מאמענט).

זישא בריטבארט שפייט אין פנים פוילישען פאליציי בעאמטען

ווארשא, (אימא). (דורך פאסט). בען אוועונט פארלאזען ראוונא און אפ־פאהרען קיין ווארשא, וואו ער האט דער־לאנגט אן אנקלאגע אויף דעם פאליציי בע־אמטען פרושינסקי, און אויף דער האנדלונג פון דער ראוונער מאכט, אין דעם פארגעקומענעם אינצידענט.

2 אידען פארשטיסען פון פוילישע סאלדאטען

ווארשא, (אימא).

צוויי אידען פון ווילנער געגענד, אליהו אשעראוויטש און א. לעוויין, זענען פארשטיסען געווארען אין דעם דארף זעלווע, נים ווייט פון ווילנא, דורך פוי־לישע סאלדאטען, וואס האבען ביידע אי־דען אָפּגעהאלטען אויפ׳ן וועג ווען זיי זענען געפאהרען פון ווילנא אויף א חתונה.

דער אידישער סיים קלוב וועלכער האט געקראגען די אינפארמאציע וועגען דעם געווארען אין אן אויטאמאביל עק־סידענט, ווען זיי זענען געפאהרען פון גער קיין ווארשא. די פארוואונדעטע זע־נען געבראכט געווארען קיין ווארשא, וואו זיי האבען געקראגען זייער ערשטע הילף.

פוילישע פאליציי בעאמטע

ווארשא, (אימא).

צוליעב אן אנטיסעמיטישער באר־מערקונג וואס א פוילישער פאליציי בע־אמטער האט געמאכט אויפ׳ן אדרעס פון זישא בריטבארט אין דער צייט ווען ער האט פארווייזלט אין ראוונא, האט בריטב־בארט דעם בעאמטען אנגעשפיגען אין פנים אין מיטען נאס, ארויסרופענדיג דערמיט געגען זיך דעם צארן פון פאר־שידענע פוילישע פאטריאטען.

די ראוונער צייטונג „וואלינער וואר" וואס איז אהער אנגעקומען דערצעהלט, ווי אזוי דער אינצידענט איז פארגעקו־מען. בריטבארט, זאגט די צייטונג, איז געווען אין א רעסטאראן און האט געגע־סען. א גרויסער עולם האט זיך פארזאר־מעלט ארום רעסטאראן און האט געוואר־טט ביז בריטבארט וועט ארויסגעהן כדי זיי זאלען איהם קאנען אנקוקען. דער פוי־לישער פאליציי בעאמטער, פרושינסקי, וואס איז גראדע אין יענער צייט דורכ־געגאנגען דורך דעם רעסטאראן האט, זעהענדיג דעם גרויסען המון פון אידען זיך אפגעשטעלט און א געשריי געטאן אין דער הייך: „וואס האט איהר זיך פארזאמעלט צו קוקען אויף אייער זשי־דאווסקי ביילים?" — בריטבארט, וועל־כער האט דורך דעם אפענען פענסטער געהערט די ווערטער פון דעם פאליציי בעאמטען, איז ארויס אין אויפגערעגטער, און נאך א קורצען ארגומענט מיט דעם בעאמטען, האט ער איהם א שפיי גע־טאן אין פנים, פאר די אויגען פון גאנ־צען פארזאמעלטען המון.

דער אינצידענט האט אויפגערעגט די גאנצע פוילישע באפעלקערונג. די אונטערנעהמונג וואס האט געדארפט פארקומען יענעם אוועונט מיט בריטב־בארט׳ן איז ניט פארגעקומען צוליעב דעם „וואלינער וואר" איז ניט געווען אין דער אדוואקאט דעפוטאט שרייבער, ער האט אנגעוויזען אז ערש־טענס איז אין געזעץ נישטא קיין שום פארבאט פאר א קרעטשמע צו קויפען ערד, צווייטענס איז פיש שוין פון אהר 1914 קיין שענקער ניט געווען. די אלע מאסיווען געגען פיש׳ן זענען נור דורכגע־דרונגען מיט דער אנטיסיעמיטישער טענ־דענץ אז קיין איד זאל קיין ערד ניט קויי־פען.

נאך א בעראטונג פון דעם טריבונאל וועלכע האט געדויערט אנדערטהאלבען שעה איז ארויסגעגעבען געווארען, אז דער באשלוס פון דער קרייז קאמיסיע ווי אויף פון דעם הויפט זעמסקי אמט ווערען דערום סאקאסירט.

די דאזיגע ענטשיידונג פון דעם טרי־בונאל האט אן אויטיגע פרינציפיעלע בע־דייטונג פאר די פיעל אידען, וועלכע מען האט אין דער לעצטער צייט ניט ערל